

25
26

Stichting het Nederlandse Interieur tien jaar jong!

Op 3 februari 2000 werd de akte van oprichting van de SHNI ondertekend. Aanleiding was de bezorgdheid over de geringe interesse voor interieurs, zowel bij professionals als bij bestuurders en geïnteresseerden. De afgelopen tien jaar heeft de stichting met lezingen, studiedagen, excursies en de Nieuwsbrief een belangrijk podium geboden voor uitwisseling van ervaringen en een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de vergroting van de aandacht voor het interieur.

Nummer 25-26, juni 2010
De Nieuwsbrief verschijnt 3x per jaar
Uitgave Stichting Het Nederlandse Interieur
Postbus 15599, 1001 NB Amsterdam
www.shni.nl . kopij.nieuwsbrief@shni.nl

Redactie Eloy Koldewey . Hester Wolters
Basis lay-out Suzan Beijer
Opmaak Hans Schut
Druk Sande druk
ISSN 1570-9973

Postbus 15599, 1001 NB Amsterdam

TNT Post
Port betaald
Port Payé
Pays-Bas

Verbreding en actuele ontwikkelingen

Het tienjarige bestaan is niet alleen een goed moment om terug te kijken, maar vooral ook om vooruit te kijken. De toegenomen belangstelling voor het interieur vraagt belangrijke keuzes. Blijft de stichting zich voornamelijk richten op professionals of moet de doelgroep verbreed worden?

De principiële keuze voor verbreding is feitelijk reeds ingezet onder de voorgaande voorzitter, Barbara Laan. Zij heeft onderkend dat eigenaars en beheerders van gebouwen een cruciale rol hebben in het behoud van historische interieurs en interieurafwerkingen, maar ook als opdrachtgevers bij de realisatie van nieuwe interieurs. Hierop moet het aanbod van activiteiten aangepast worden. Dat betekent dat er naast specialistische activiteiten en lezingen voor professionals, ook meer algemene excursies en lezingen voor geïnteresseerden nodig zijn. Dat kan bijdragen aan een verbreding van het draagvlak.

Ook in de keuze van onderwerpen zoeken we een duidelijke verbreding. Daarbij moet worden gedacht aan interieurs van 'gewone' woonhuizen, boerderijen en fabrieken. Zo is er zelfs een studiedag over café-interieurs georganiseerd. Ook kan gedacht worden aan het gebruik van specifieke ruimten. Een eerste studiedag in die vorm was gewijd aan de eetkamer, nu wordt een studiedag over de slaapkamer voorbereid. Verder kunnen actuele ontwikkelingen aanleiding zijn voor een studiedag of excursie. Te denken valt aan de vervanging van de gloeilamp, die niet alleen ingrijpende gevolgen heeft voor de beleving van historische interieurs maar ook voor het ontwerpen van nieuwe interieurs.

Een belangrijke mogelijkheid om het interieur nog beter op de kaart te zetten en de stichting verdergaand te profileren ligt in de organisatie van bijscholingscursussen voor architecten. Architecten zijn namelijk verplicht om jaarlijks een aantal studiedagen of cursussen te volgen om bij te blijven op het vakgebied. Het valt te verwachten dat dit voorbeeld gevolgd gaat worden voor enkele andere beroepsgroepen die werkzaam zijn op het gebied van onderzoek en restauratie van interieurs.

Vanouds werkt onze stichting samen met andere stichtingen op het gebied van de monumentenzorg en architectuur. In het afgelopen jaar zijn bijvoorbeeld studiedagen georganiseerd in samenwerking met het Amsterdamse museum Ons' Lieve Heer op Solder en de stichting Ebenist. Het ligt in de bedoeling om deze samenwerkingsverbanden te verbreden en te verdiepen, vooral voor de organisatie van studiedagen en excursies en de uitwisseling van kennis.

Intussen is er ook sprake van een interne reorganisatie. Daarbij maken veel zittende bestuursleden plaats voor opvolgers. In het afgelopen jaar heeft de stichting reeds drie nieuwe bestuursleden gekregen, waaronder de secretaris en voorzitter. Voor dit jaar staan nog enkele andere bestuursleden op de nominatie om vervangen te worden, waaronder de penningmeester. Uitgangspunt blijft dat het bestuur een brede basis moet hebben met vertegenwoordigers van de verschillende vakdisciplines op het gebied van het interieur.

Ongewild dreigt met al deze wisselingen veel ervaring verloren te gaan. Gelukkig blijven diverse oud-bestuursleden actief in werkgroepen, die onder meer excursies en studiedagen voorbereiden, de nieuwsbrief samenstellen, de website onderhouden of een scholingsprogramma opzetten. Deze werkgroepen zijn daarmee de spil van onze stichting. Voor de toekomst is het van belang om deze werkgroepen te versterken en uit te breiden. Daarbij doen we niet alleen een beroep op de oud-bestuursleden, maar vooral ook op de begunstigers. Ook uw bijdrage daarbij is van belang voor een vitale en krachtige stichting die zich blijvend kan inzetten voor het interieur!

De Britse architectuurhistoricus John Harris is gefascineerd door de handel en wandel van historische interieurs. In de Amstelkerk in Amsterdam, waar 31 oktober de tweede Theo Lunsingh Scheurleerlezing georganiseerd door de SHNI plaatsvond, vertelde hij hoezeer stijlkamers op drift zijn. De volgende dag ging hij daar in een gesprek voor het tijdschrift *de Architect* nader op in.

Meubels en interieurdelen worden na sloop vaak van elkaar gescheiden, om vervolgens terecht te komen in een nieuwe context. Geen enkele stijlkamer is authentiek, stelt John Harris. Voor de lezing putte hij ruimschoots uit zijn onderzoek naar het ontstaan en de geschiedenis van stijlkamers, dat hij documenteerde in het boek *Moving Rooms, the trade in architectural salvages*. Hij verslaat hierin hoe lambriseringen, schoorsteenmantels, vloeren, deuren en kozijnen, sanitair of zelfs complete kamers uit hun oorspronkelijke architectonische context zijn weggenomen. Soms duiken deze op in een nieuwe omgeving waarin ze tot hun recht komen, maar vaker zijn ze verhandeld om in een totaal andere context of cultuur te worden opgenomen.

Voor antiquairs bleek de handel in interieuronderdelen een lucratieve business. Een belangrijke impuls hiervoor was de verzameldrift van rijke Amerikaanse industriëlen, die in de eerste helft van de 20ste eeuw complete Europese landhuizen verscheepten en herbouwden ter meerdere eer en glorie van zichzelf. Was het aangekochte interieur niet 'klassiek' genoeg, dan werden er meubels en accessoires bij gezocht die wel de gewenste sfeer oproepen. 'Bits and pieces thrown together', aldus Harris. Hij concludeert dat de meeste

Tweede leven interieurs

'period rooms' uit samengeraapte delen bestaan en dat er vaak nepplafonds en vloeren bij zijn gemaakt, omdat originele onderdelen simpelweg ontbreken. Ook musea hadden de neiging stijlkamers mooier te maken dan ze in werkelijkheid waren. Musea zoals het Centraal Museum in Utrecht, het Stedelijk en het Rijksmuseum in Amsterdam kwamen volgens Harris vaak op dezelfde manier als particulieren aan de stijlkamers: via antiek- en kunsthandlaren. 'Zij stelden een collectie of stijlkamer samen en verkochten deze aan musea. Die handelaren deden vaak maar wat: waar de delen vandaan kwamen wist niemand, de herkomst of ouderdom werd nauwelijks onderzocht en stond nergens geregistreerd,' weet Harris die zijn roeping vond tijdens een vakantiebaantje in een antiekhandel.

'Een authentieke stijlkamer is een onhaalbaar ideaal, een utopie', broemt Harris. Op de vraag of musea daarom geen stijlkamers meer moeten tonen, twijfelt hij. 'Je kunt het vergelijken met de

afgietsels van antieke Griekse beelden. Daar zijn we blij mee, omdat we het echte werk niet meer kunnen zien. Maar musea zouden wel de authenticiteit van de stijlkamers kunnen verbeteren door hun objectarchieven uit te breiden, te verbeteren en open te stellen.' Bovendien is het volgens Harris beter authentieke interieurfragmenten op zichzelf te laten zien, in plaats van ze aan te vullen met nepplafonds en meubels. 'Het verhaal dat zo'n taartpunt uit een kamer vertelt is vele malen spannender en educatiever dan een fantasie-interieur.' Echter, er zit ook een positieve kant aan: oude elementen blijven zo wel bewaard en krijgen een nieuw leven: sloop ligt dicht bij redding. Harris vreest dat moderne interieurs een minder goed lot beschoren is. Historische interieurs zijn volgens hem altijd een persoonlijke interpretatie van de geschiedenis, net zoals moderne interieurs dat zijn van deze tijd. De historicus vraagt zich daarom af wat er overblijft als moderne gebouwen

straks worden gesloopt. Zijn er bij de antiekhandel van de toekomst liften, cv-ketels en roltrappen te vinden? Is het te voorkomen dat interieurdelen de hele wereld over reizen? Harris meent van niet. De reden daarvoor is dat interieurs niet als op zichzelf staande werken worden beschouwd: 'Interieurs zouden als entiteit moeten worden bestudeerd. Zeker moderne interieurs lopen een risico om vergeten te worden, omdat ze zo snel veranderen, iedere vijf tot tien jaar.' Kan regulering de sloop van waardevolle interieurs voorkomen? Harris: 'In mijn optiek is het nodig het bewustzijn rondom interieurs te verhogen. Wetten en regels zijn geen oplossing. Als niemand zich bewust is van de verhalen die interieurs vertellen en dat die het waard zijn behouden te worden, heeft dat geen enkele zin.'

De interieuronderdelen die bij musea in de depots liggen, zijn veelal niet gedocumenteerd. Als musea bestaande en aangeboden interieurdelen en meubels nauwkeurig categoriseren en archiveren, kan er volgens Harris een chronologisch archief worden aangelegd: 'waardoor je een goed beeld krijgt van de verandering van smaak.' De historicus pleit daarnaast voor het online zetten van dezearchieven, zodat een collectief interieurdepot ontstaat. 'Zo kunnen musea zien wat collega's hebben en interieurdelen uitwisselen, zodat stijlkamers worden aangevuld waar nodig.'

Duurzame klimaatbeheersing: passende versus ideale oplossingen

Aan de hand van de veranderde inzichten op het gebied van klimaatbeheersing in de huizen van de Engelse National Trust schetst directeur Sarah Staniforth in een bijdrage voor een klimaatconferentie de keuzes en oplossingen van de National Trust. Zij pleit voor duurzaam beheer en behoud waarbij een passende oplossing in de praktijk vaak beter uitvalt dan een streven naar een perfect klimaat. Niet alleen de historische waarde van een monument wordt bij het streven naar een ideaal binnenklimaat vaak fysiek geweld aan gedaan, ook vanuit bijvoorbeeld financieel oogpunt is een terughoudende benadering vaak een duurzamere. Daarnaast introduceert zij de term slow conservation: een oproep voor regelmatig beheer en kleinonderhoud om daarmee grote ingrepen te voorkomen. Conservering wordt daarmee het begeleiden van verandering en maakt ingrijpende restauraties overbodig. De bijdrage is daarmee voor iedereen die te maken heeft met klimaatbeheersing in historische gebouwen een must om te lezen.

Architectuur dansante: spel met maten

Woonhuis Jan de Jong, 1947-1968
Rijksweg 56, Schaijk

Wie het woonhuis van architect Jan de Jong (1917-2001) wil doorgronden, moet de tijd nemen. Loop er doorheen. Blijf op verschillende plekken staan. Dan pas merk je dat de grootste kwaliteit hier is: de ruimte die je ervaart. Dit gebouw is als muziek waarbij vooral de stilte tussen de noten van belang is. Alles wat hier aan materie is, draagt bij aan de ruimtelijke beleving. Daarbij is het vooral de maatvoering van de kolommen, de raamopeningen, de muren en de door de architect ontworpen meubels, die het huis verheffen tot pure architectuur.

De Jong liet voor de bouw van dit huis zijn amper vijftien jaar oude, zelf ontworpen 'Engelse landhuis' afbreken. Aanleiding was dat hij sinds eind jaren veertig intensief contact had met monnik-architect dom Hans van der Laan (1904-1991). Deze zocht al sinds de jaren twintig intensief naar de grondbeginselen van architectuur. Daartoe ontwikkelde hij eerst 'het plastische

getal', een driedimensionaal proportiestelsel; later werkte hij dit uit tot een alomvattende architectuurtheorie. Van der Laan heeft vanaf 1946 vele volgelingen vergaard, zozeer zelfs dat voor hun bouwwerken

grondig, waardoor hij in zijn vele gebouwen ook echt een eigen weg insloeg. Zijn woonhuis (in fasen gebouwd tot 1968) is daarvan een toonbeeld. Beter gezegd: zijn meesterstuk. Uitgangspunt was dat een huis 'niet

de benaming 'Bossche School' ontstond. Jan de Jong hoort hier bij, maar neemt een bijzondere plaats in. Hij was zo onder de indruk van de ideeën van Van der Laan, dat hij besloot zijn vak als het ware helemaal opnieuw te ontwikkelen. Dit deed hij

alleen praktische en lichamelijke behoeften moet vervullen, maar vooral ook heilzaam moet zijn voor verstand en geest'. Daartoe is het uitsluitend opgebouwd uit basale elementen, zoals muren met openingen en ruimten met kolommenrijen.

Het hoofdgebouw staat op een vrijwel rechthoekig kavel van zo'n 25 x 16,5 meter. Het vormt daar een soort hof: langs de randen een L-vormig gebouw met aan de korte westkant een hoge kantoorvleugel, aan de noordkant een lager langgerekt woongedeelte en aan de zuidoostkant een ommuurde hof. Het hart van het huis is de woonkamer, op de begane grond. Overdonderend aanwezig zijn hier twee rijen kolommen die de volle lengte van het vertrek bestrijken. Zij verdelen

de ruimte in drieën: een breed middenstuk en twee 'galerijen'. De werking van het matenspel is hier goed te zien. De kolommenrijen zijn namelijk niet gelijk. Aan de zuidkant, langs de hof, staan slechts vijf kolommen. Deze zijn zo breed dat ze eigenlijk stukken muur zijn waartussen de open ruimten poorten vormen. Die leiden naar woonnissen: kleine verblijfsruimten langs een raam aan de hof. Aan de noordkant staan negen veel rankere kolommen met een heel ander karakter. Zij vormen dan ook geen poorten maar begeleiden een wandelgang langs een dichte buitenmuur. Kleur- en

materiaalgebruik versterken de ruimtelijke werking. Zo zijn alle muren en kolommen van steen en licht van tint, terwijl zaken als tussenwanden en plafonds die niet direct bijdragen aan de ruimtelijke werking, alle zijn uitgevoerd in donker gekleurd hout. De vloer is van gewassen grint met tussen en naast de kolommen banden van natuursteen daarin. Jan de Jong heeft het huis naar eigen zeggen opgebouwd uit 'octaven' waarbij telkens de grootste maten (bijvoorbeeld de volle kavellenge- of breedte) harmonisch zijn onderverdeeld in kleinere maten die alle met elkaar te maken

hebben. Zo is de dikte van de buitenmuur precies 1/7 van de breedte van de galerij met woonnissen. Die galerijbreedte is 1/7 van de kavelbreedte; terwijl het middenstuk en de wandelgalerij zich onderling ongeveer verhouden als 'een kwint' tot 'een kwart'. Dit dansante spel van ritmische verhoudingen heeft De Jong overal toegepast, niet alleen in de lengte en breedte maar ook in de hoogte, en vaak over elkaar heen. Dat maakt het huis zo spannend, zo rijk geschakeerd, als was het een meerstemmig muziekstuk. De architect kende elke maat uit zijn hoofd: 'Het hele huis balt zich samen in deze verstaanbare orde waarvan de massieve elementen de dragers zijn.' Maar met maatvoering alleen ben je er niet, ook dat zei hij met nadruk: 'Het gaat erom dat het fysieke en het geestelijke samenvalt. Kolommen dienen om een huis te dragen én om maatvoering tot stand te brengen. Pas als je niet meer kunt merken wat van die twee op de eerste plaats komt, is een optimum bereikt.'

HILDE DE HAAN, ARCHITECTUURPUBLICIST
FOTO'S: HARRIE VAN KESSEL

Lopend onderzoek: De Badkamer

Ondanks dat de badkamer zijn opwachting in Nederland pas maakte in de tweede helft van de 19de eeuw heeft deze 'nieuwe ruimte' de laatste anderhalve eeuw een enorme ontwikkeling doorgemaakt. De opkomst van de badkamer liep parallel aan het ontstaan van nieuwe installatietechnieken en de aanleg van collectieve nutsvoorzieningen. Uiteindelijk betekende dit dat ook in de woonhuizen van de midden- en arbeidersklasse de badkamer standaard in de woningplattegrond werd opgenomen. Er zijn enkele publicaties verschenen over onderdelen van deze ontwikkelingen, maar voorzover bekend is er tot op heden geen samenhangend architectuurhistorisch onderzoek verricht. De badkamer vormt dan ook het onderwerp van het afstudeeronderzoek van Natasja Hogen aan de VU Amsterdam. Het is een vervolg op eerder onderzoek naar badkamerinrichtingen dat eind 2009 is gedaan in het kader van het werkcollege 'Veldwerk Architectuur' i.s.m. de Stichting Historische Interieurs in Amsterdam. Dit verkennende onderzoek richtte zich in eerste instantie op firma's in sanitair die actief waren in Amsterdam in de periode 1850-1945. De uitkomsten hiervan gaven voldoende aanknopingspunten voor verder onderzoek. Het onderzoek zal bestaan uit twee delen. Ten eerste een inventarisatie en analyse van (nog bestaande) historische badkamers in de woonhuizen van de adel, de gegoede burgerij, de middenklasse en de arbeider, vanaf het ontstaan van de badkamer tot het heden. In een catalogusachtige opzet zullen zowel representatieve als bijzondere historische badkamers worden besproken. Het tweede deel bestaat uit een onderzoek naar de esthetische, technische, functionele en sociale ontwikkeling van de badkamer. Het onderzoek zal in januari 2011 worden afgerond. Suggesties voor badkamers die in de catalogus niet zouden mogen ontbreken zijn van harte welkom. Info: natasja@hogenpeters.com.

Gesignaleerd

De visuele kwaliteit van interieurs zal de komende jaren collectief achteruitgaan. Althans voor een deel van de tijd, als we niet oppassen. Om te kunnen zien, hebben we licht nodig: daglicht of kunstlicht. Licht maakt vormen en kleuren zichtbaar en heeft een grote invloed op de beleving van een ruimte. Daglicht is het probleem niet, de pijn ontstaat wanneer er onvoldoende daglicht is en dit aangevuld moet worden met kunstlicht. Afgelopen 120 jaar gebruikten we daarvoor vaak de gloeilamp, een lichtbron met lichttechnische eigenschappen die vergelijkbaar zijn met die van de zon. Een belangrijke eigenschap van licht is de kleurweergave. De zon en gloeilamp bieden ons een 100 % kleurweergave. Dat de eigenschappen van de gloeilamp dicht bij die van de zon liggen, is niet verwonderlijk: een gloeilamp is als het ware een kleine zon. Beide zijn in feite een stuk koolstof dat verwarmd wordt en daardoor (natuurlijk) licht gaat uitstralen. Een minder goede eigenschap van de gloeilamp is het energieverbruik: ongeveer 90% van de energie die je er in stopt wordt omgezet in warmte: eigenlijk kan je stellen dat de gloeilamp eerder een warmtebron is waar ook licht uit komt. Deze 'inefficiëntie' en het overmatige energiegebruik zijn aanleiding geweest voor de Europese Unie om de gloeilamp te verbieden.

Hoe om te gaan met dit gemis, speciaal in historische interieurs met authentieke op gloeilamp gerichte verlichting? Het klinkt gek, maar voor veel historische ruimtes betekent dat niet zo veel omdat de overstap naar energiezuinige verlichting al vrijwillig heeft plaatsgevonden, voornamelijk vanwege praktische redenen. Want een andere slechte eigenschap van de gloeilamp is namelijk zijn levensduur. Een gloeilamp gaat 1000 uur mee, een spaarlamp 12000 uur. Dat maakt het verschil tussen vier maal per jaar de ladder op of eens in de drie jaar.

Daarentegen: een spaarlamp biedt een beperkte kleurweergave; het lichtspectrum vertoont grote pieken. Veel kleuren worden niet of beperkt weergegeven. Spaarlampen zijn zo ontworpen dat ze fysiek passen in gloeilamparmaturen, maar zullen door hun vorm en lichtkarakteristiek vaak niet voldoen. Het resultaat van de overstap van gloeilamp naar spaarlamp is dat we er zowel lichttechnisch als visueel op achteruit gaan. Vandaar dat er naar een alternatief is gezocht die lijkt te zijn gevonden in de Light Emitting Diode. LED lampen beleven een stormachtige ontwikkeling, op dit moment is er echter nog geen volwaardige LED variant voor de gloeilamp beschikbaar. Het is de vraag of de LED lamp met alle lichttechnische eigenschappen van een gloeilamp, als die al te maken is, zoveel zuiniger zal zijn dan de gloeilamp. De uitfasering van de gloeilamp is misschien een goede aanleiding eens kritisch (bewuster) te kijken naar de bestaande verlichting in onze historische interieurs. Wat is er in het verleden mogelijk fout gegaan en hoe kunnen we optimaal gebruik maken van nieuwe technieken?

ROB VAN BEEK, ARCHITECT RIJKSGEBOUWENDIENST

'De leefbaarheid van een samenleving is afleesbaar in de kwaliteit van haar kroegen', besloot socioloog prof.dr. G.H. Jansen in 1976 zijn proefschrift dat hij schreef als reactie op de opgelegde inrichtingseisen eind jaren '60 waardoor vele karakteristieke kroegen hun deuren moesten sluiten of onderwerpen aan een rigoureuze verbouwing. Het typische van de Hollandse bruine kroeg kwam hierdoor in gevaar.

De bruine kroeg is een typisch Nederlands verschijnsel. Maar wat is nu precies dat typische en kun je spreken over cultureel erfgoed? Voor SHNI-bestuurslid Gusta Reichwein, hoofd Collectie van het Amsterdams Historisch Museum is dat geen vraag. Niet zo verwonderlijk, want het AHM heeft in haar collectie een café-interieur opgenomen. Het leek de Stichting daarom aardig ter gelegenheid van Reichweins afscheid als bestuurslid dit speelse onderwerp eens nader te bestuderen.

Op 1 april kwamen ruim 60 belangstellenden - waarvan wel 80% geen SHNI-begunstiger was - bijeen in de filmzaal van het AHM voor een studiemiddag waarin het Amsterdamse café centraal stond. Omdat niet alleen het interieur bepalend is voor de sfeer die men in een typisch café kan aantreffen, maar het menselijke aspect - het samenkomen voor ontmoeting, een gesprek en natuurlijk een drankje - haast even belangrijk is, werd gezocht naar sprekers die ook de sociale kant van het café zouden kunnen toelichten. Gusta Reichwein leidde de middag in met de vraag naar de mogelijke culturele erfgoedwaarde van het historische café. Een eensluidend antwoord daarop te vinden, is niet eenvoudig. Het Instituut Collectie Nederland (ICN) probeert tot min of meer objectieve criteria te

De eeuwige kroeg

Replica interieur café Het Mandje in het AHM

komen. Er is inmiddels zelfs een conceptrichtlijn voor de culturele waardering van interieurs. Daar staan interessante gedachten in over de relatie van het interieur tot zijn omgeving, de samenhang in het interieur, de historische waarde, de artistieke waarde en dergelijke?

Om dit te illustreren gaf Olga van der Kooi, enige tijd stagiaire bij het AHM, een beschrijving en waardering van het café van André Lacroix aan de Overtoom. Een café dat door eigenaar, interieur en clientèle een ensemble vormt dat in de

diverse componenten duidelijk niet los van elkaar gezien kan worden. De vraag is dan ook of zo'n café als monument wel kan worden bewaard, 'gemusealiseerd' kan worden? Zonder drinkende mensen zou het wel eens een ziellose vertoning kunnen worden. Hoe je dat eventueel kan ondervangen, laat het AHM zien met het café-interieur van Het Mandje, het roemrijke café van Betje Beeren op de Zeedijk, Conservator Annemarie de Wildt maakte een replica van een klein gedeelte van de zaak, deels met oorspronkelijke objecten, deels

met nagemaakte. Maar het prachtige video-interview met Greet van Beeren de zus van Betje dat er wordt getoond geeft veel informatie en brengt de juiste sfeer. Dat geeft authenticiteit. Hier kon Prof. Dr. G.Jansen weinig aan toevoegen en hij beperkte zich tot een anekdotische voordracht met een persoonlijke getuigenis van voorvallen die met name in de Utrechtse cafés plaatsvonden. Ter afsluiting werd de aanwezigen een route aangeboden langs enkele van de meest bijzondere cafés om zodoende op eigen gelegenheid en tempo zelf een oordeel te kunnen geven over de bijzondere waarde van het café interieur. Hiervoor had bestuurslid en medeorganisator van de middag, André Hoek, een prachtige collectie van 31 Amsterdamse 'dranklokalen' samengesteld, met uitvoerige en interessante beschrijvingen. Sommige daarvan zijn uiterst klein en 'intiem' en het is daarom aan te raden het café niet met een grote groep te bezoeken. De sfeer komt alleen over met hoogstens 3 personen. Zo verspreidde het gezelschap zich over de stad om zich over te geven aan de goede geneugten!

Lopend onderzoek: In 17de-eeuwse Nederlandse schilderijenensembles

17de-eeuwse Nederlandse schilderijenensembles is er tussen de schilderijen veelal sprake van een sterke interactie, zowel qua inhoud als visueel. Zaken als lichtval, compositie, perspectief en formaat van de figuren zijn de werken op elkaar afgestemd en tevens op hun plek in de architectonische ruimte. Deze historische ensembles bieden zodoende een unieke kijk op de intenties van de opdrachtgever én op de visuele uitwerking daarvan door de kunstenaar(s). In dit onderzoek getiteld 'Visual concepts and pictorial solutions: the interrelation between decorative function, style and technique in 17th-century Netherlands painting ensembles', uitgevoerd in het kader van de Vernieuwingsimpuls (veni-subsidie) van NWO en gestationeerd bij Kunstgeschiedenis van de Nieuwere tijd (UVA), wordt de analyse van het visuele concept gecombineerd met onderzoek naar de materiaaltechnische, iconografische en cultuurhistorische aspecten van de schilderijen. In de afgelopen jaren zijn diverse ensembles bestudeerd: de behangselschilderingen voor de Burgemeesterskamer van Enkhuizen (1707), een reeks van vijf kamerschilderingen voor een Utrechts grachtenpand (vroege jaren 1660), schilderijen in de Oranjezaal (1648-1652) Huis ten Bosch, de schilderijen in de galerij van het voormalige Amsterdamse stadhuis. De drie laatste in nauwe samenwerking met de SRAL. Info: <http://home.medewerker.uva.nl/m.h.vaneikemahommes>

Stucwerk. Zo gewoon én zo fantastisch!

Boek én symposium:
geslaagd in alle opzichten

Stuc. Kunst en Techniek

E. Koldewij e.a. (red.),

Amersfoort/Zwolle, 2010

paperback, 536 pp, rijk geïllustreerd, € 34,95

ISBN: 9789040086502

Het jaarlijkse symposium van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed stond dit jaar in het teken van stucwerk en had wat mij betreft de x-factor. De x mag staan voor de extra belangstelling voor het onderwerp: er hebben maar liefst 475 mensen meegeluisterd in het Tropen-instituut in Amsterdam op 21 april! De grote zaal zat bomvol en de organisatie heeft iedereen ter wille willen zijn via de schermen op de eerste verdieping. Een elegante oplossing die ons bekend is van voetbalwedstrijden, maar die in de erfgoedsector minder gewoon is en dus wel moet duiden op een succesverhaal over de hele linie: timing, organisatie, programma-aanbod. De x staat ook voor een succesvol boek dat ter gelegenheid van dit symposium verscheen: XXL qua

formaat, formidabel wat betreft de kwaliteit en omvang van het beeldmateriaal en de veelzijdigheid van de bijdragen van de auteurs. Een hoogtepunt in de pauzes vormde overigens de afgietsels gemaakt in de mallen van stucornamenten, maar dan afgegoten in smakelijke extra-pure chocolade.

Het symposium telde juist genoeg sprekers om in een mooie vogelvlucht inzicht te geven in de reikwijdte van het onderwerp wat betreft tijdspanne, stijlen, technieken, materialen en restauratieproble-

matiek. Zoals het een 'instandhoudingssymposium' betaamd, was er veel aandacht voor de vraag 'hoe het wordt gemaakt'. De ontwikkeling van leem- kalk- en gipspleisters, dragers van tengels, riet en rinkellatjes, bind- en vulmiddelen, vertin- raap en stuclagen, gladde lijsten getrokken in het werk of op de werkbank, geornamenteerde lijsten afgegoten in mallen of ornamenten en figuraties ter plaatse met de hand gevormd: het is allemaal de revue gepasseerd. Belangrijke les: zorg stelselmatig voor een analyse van materiaal en techniek want er ontstaan onherroepelijk problemen als je een kalkpleister gaat restaureren met gips!

Het boek is een bloemlezing van 23 bijdragen, doorspekt met prachtige foto-essays die een adembenemend beeld geven van de rijkdom van het stucwerk in Nederland. Door de licht beige achtergrond en de kwaliteit van het beeld is het onderwerp ook werkelijk 'zichtbaar' geworden. Dat is een prestatie, want iedereen die wel eens een stucplafond heeft gefotografeerd weet hoe 'nietsig' het resultaat kan zijn. Onthullend zijn de shadebeelden van diverse stucafwerkingen. Een gapend gat in een plafond met afgebroken latten, stukken riet en brokken stuc en een doorzicht dwars door de vloer naar het vertrek erboven schokt elke beschouwer. Ontroerend zijn de shades die de ware aard van een constructie onthullen: een klassieke gepleisterde zuil van baksteen. Werkelijk onthutsend is het beeld van een stucplafond dat in stukken en gruis op de vloer ligt, letterlijk te pletter gevallen. Je weet: dit komt nooit meer goed.

Stutten beschadigd stucwerk (Dam 21 te Middelburg)

Het in beeld brengen van de kwetsbaarheid van gepleisterde afwerkingen maakt zelfs voor mensen die geen liefhebber zijn van 'stijlplafonnetjes' duidelijk hoezeer er vakmanschap en gevoel voor schoonheid nodig zijn om zo'n complexe afwerking tot stand te brengen en misschien nog belangrijker: hoe doelmatig zo'n plafond eigenlijk is (geen zand en vuil op je hoofd door de kieren van de plankenvloer). Je hoeft ook geen partij te kiezen voor volumineus en flamboyant of juist voor elegant en ragfijn om van stucwerk te kunnen houden. Kenner en specialist Wijnand Freling heeft de essentie treffend geformuleerd in de titel van zijn bijdrage: Stucwerk? Zo gewoon én zo fantastisch!

BARBARA LAAN, INTERIEURHISTORICUS

Gegevens begunstigers gevraagd

Helaas blijkt dat niet alle begunstigers een aankondiging ontvangen van de door de SHNI georganiseerde activiteiten, vaak te wijten aan onjuiste adresgegevens of het ontbreken van een e-mailadres. Daarom vragen wij wijzigingen in uw gegevens, zoals (e-mail)adres en telefoon door te geven aan het secretariaat. Omdat wij in de toekomst hoe langer hoe meer uitnodigingen en actueel belangrijk SHNI-nieuws digitaal zullen verspreiden, vragen wij u hierbij om onder vermelding van uw begunstigersnummer of naam, een email te sturen aan: secretariaat@shni.nl.

Recensie

Klimaatwerk : richtlijnen voor het museale binnenklimaat

Bart Ankersmit

BACK, 160 PP., GEILLUSTREERD, € 29,95.

ISBN 978-90-8555-025-9, WWW.AUP.NL (ICN PUBLICATIONS)

In het verleden werden - om het binnenklimaat in musea te beheersen - vaak klimaatinstallaties ontworpen aan de hand van zeer strikte klimaatnormen. Dit leidde soms tot zeer omvangrijke klimaatinstallaties. Naast het feit dat dergelijke installaties veel energie kosten en soms grote ingrepen voor het gebouw met zich mee brengen, bleken ze in de praktijk ook niet zonder risico.

Om een kort-door-de-bocht besluitvorming te veranderen geeft het boek 'Klimaatwerk richtlijnen voor het museale binnenklimaat' aan de hand van een viertal stappen een nieuw besluitvormingstraject. In de eerste stap komt de waardestelling van zowel gebouw als collectie aan bod. Hoewel deze stap in de praktijk wat tijd vergt, vormt ze het fundament voor alle andere stappen. Wanneer in stap 2 of 4 bouwkundige of installatietechnische maatregelen worden voorgesteld, is het belangrijk om telkens de invloed daarvan op de waardestelling te beoordelen. In de tweede stap wordt gekeken naar de bouwkundige en bouwfysische mogelijkheden van het gebouw. Belangrijk daarbij is te kijken naar eenvoudige bouwkundige maatregelen die er voor zorgen dat het gebouw bouwfysisch gezien beter presteert. In de derde stap wordt gekeken naar de noden van de collectie. Daarbij zijn in een collectie of ruimte verschillende materiaalgroepen te onderscheiden, waardoor deze fase efficiënt kan worden doorlopen. Belangrijk daarbij is dat niet alle collectieonderdelen in dezelfde mate gevoelig zijn voor een verkeerd binnenklimaat. In de vierde stap komen de verschillende wijzen van het beheersen van het binnenklimaat aan bod. Dat gaat niet alleen over volledige klimaatbeheersing met alle gevolgen van dien, maar juist ook over locale, minder ingrijpende, maatregelen, zoals vitrines of microklimaatdozen. Per stap geeft het boek de benodigde relevante achtergrondinformatie en bevat het een zeer uitgebreide literatuurlijst. Nieuw is daarbij de koppeling van de waardestelling en de gevoeligheid van zowel gebouw als collectie. Door de verschillende waarden en gevoeligheden van gebouw en collectie in kaart te brengen, kan een optimaal programma van eisen voor het binnenklimaat worden opgesteld. Dat betekent niet noodzakelijkerwijs het inbrengen van luchtbehandelingstechniek. Het toepassen van passieve of actieve vitrines, microklimaatdozen of, indien mogelijk, het herschikken van collectie leidt soms ook al tot het gewenste resultaat. Klimaatinstallaties blijven daardoor beperkt of misschien zelfs wel helemaal achterwege.

MARC STAPPERS, SPECIALIST BOUWFYSICA, RIJKSDIENST VOOR HET CULTUREEL ERFGOED

Culturele waardering historische interieurs

De 'Richtlijn voor de Culturele Waardering van Historische Interieurs' is als concept geplaatst op de website van het ICN. De richtlijn heeft als doel een praktisch hulpmiddel te zijn bij het bepalen van de culturele waarde van historische interieurs op locatie en het inzicht geven bij het nemen van beslissingen over bijvoorbeeld restauratie, conservering, klimatisering, beveiliging en publiekstoegankelijkheid. www.icn.nl

Kasteel Hoensbroek. Het 'trekken' van het stuclijstwerk in de grote zaal van de westvleugel, omstreeks 1940

Publicaties

Het woongebouw. Klassieke en recente ontwerpen

Jasper van Zwol

Presentatie van ca. 70 ontwerpen van recente en inmiddels klassieke woonge-bouwen. De ontwerpen zijn ingedeeld op basis van een aantal categorieën, zoals de blokvorm, de ontsluiting en de doorsnede, en van programmatische aspecten, zoals de indeling van een wooneenheid en het aantal inwoners per eenheid.

Amsterdam, Sun uitgevers, 2009 paperback, 220 pp, geïllustreerd, € 24,50 ISBN 9789085064930

Fashion, Interior Design and the Contours of Modern Identity

Alla Myzelev & John Potvin (eds.)

Bundel die zich richt op de relaties tussen interieurontwerpen, textiel, kleding en ruimte. Ruim tien hoofdstukken met een nadruk op het tijdsvak 1860–1920, o.a. over Elsie de Wolfe, Giorgio Armani, Eileen Gray en Chinees textiel in westerse interieurs. Farnham, Ashgate 2010 gebonden, 266 pp, geïllustreerd, € 60,00 ISBN 9780754669159

Verrassend Duivenvoorde: bewoners, landgoed, kasteel, interieur en collectie Annette de Vries (red.)

Actueel, verfrissend en rijk geïllustreerd beeld van de cultuur- en natuurhistorische waarde van het landgoed en kasteel Duivenvoorde. Specialisten als R. Ekkart, J.C. Bierens de Haan, E. Hartkamp-Jonxis en F. Scholten beschrijven de geschiedenis van de bewoners, landgoed, kasteel, interieur en de veelzijdige kunstcollectie. Ook wordt stilgestaan bij de visie op Duivenvoorde als levend erfgoed in deze tijd.

Zwolle, uitgeverij Waanders, 2010 gebonden, 264 pp, ca 180 illustraties, € 34,95 ISBN 9789040076763

Het Amsterdamse Paleis. Schat van beitel en penseel

Eymert-Jan Goossens

Compact en uitvoerig geïllustreerd handboek over het Amsterdamse stadhuis uit 1648 dat sinds 1808 in gebruik is als Koninklijk Paleis en bekend als Paleis op de Dam. Talloze opnamen van het rijke, recentelijk, en gerestaureerde interieur dat werd gedecoreerd door kunstenaars als de beeldhouwer Artus Quellinus en de schilder Ferdinand Bol.

Zwolle, uitgeverij Waanders, 2010 gebonden, 176 pp, ca 170 illustraties, € 24,95 ISBN 9789040086182 (ook verschenen in het Engels)

De majolicavloer in de kapel van kasteel Rameyenhof te Gestel

Frans Caignie

Grondige studie naar de unieke 16de-eeuwse majolicavloer in het Belgische kasteel Rameyenhof. Over de opdrachtge-vers, de tegels, de ornamentiek, technische analyses en de restauratie. studierapport (eigen uitgave) 2009 (www.tegels-uit-antwerpen.be) genaaid, 332 pp, rijk geïllustreerd, € 31,00

Domestic institutional interiors in early modern Europe

Sandra Cavallo & Silvia Evangelisti (eds.) Interdisciplinaire en internationale studie over religieuze, charitatieve en overheidsin-stellingen en hun interieurs. Vernieuwende inzichten over 'domestic interiors' in institutionele omgevingen, over gebruik en inrichting. Met een tweetal bijdragen over Nederlandse instellingen.

Farnham, Ashgate 2009 gebonden, 314 pp, rijk geïllustreerd, € 55 ISBN 9780754656470

Koninklijk reizen per trein

Ben Speet

Uiterst luxueuze treinen vervoerden konin-gen en keizers naar alle uithoeken van hun land. De trein werd zowel privé gebruikt of om in het staatsbelang bevriende konink-lijke families te bezoeken. Deze kostbare koninklijke treinen bliken ware tijdscapsu-les met bijzondere interieurs.

Zwolle, uitgeverij Waanders, 2010 gebonden, 128 pp, ca. 150 illustraties, € 19,95 ISBN 9789040076749

Das Interieur in der Malerei

Karl Schütz

Studie over de vele interieurafbeeldingen zoals die door vrijwel alle belangrijke schilders in diverse landen zijn vervaardigd. Hierin ook uitgebreid aandacht voor het Nederlandse 17de-eeuwse interieur. Een veelzijdige analyse van de vele interieuraf-beeldingen van verschillende beroepsgroe-pen en huistypen die in de loop der eeuwen zijn gemaakt. München, Hirmer Verlag, 2009 gebonden, 384 pp, rijk geïllustreerd, € 138 ISBN 9783777444055

Puur Interieurarchitecten

Jan Geysen & Dieter Van Den Storm

Eerste boek in een nieuwe reeks over (inte-rieur)architectuur, waarin jonge architecten en hun projecten in beeld worden gebracht. Met deze reeks wordt een platform geboden aan jonge (interieur)architecten en hun cre-aties. Puur Interieurarchitecten, opgericht in 2003 door Jan Geysen, staat voor tijdloze en sterke ontwerpen, waarbij helderheid en eenvoud centraal staan.

Oostkamp (B), Stichting Kunstboek, 2010 paperback, 96 pp, rijk geïllustreerd, € 25,00 ISBN 9789058562951

Compendium vloeren & wanden

Wim Pauwels

In dit handboek komen alle klassieke maar ook minder voor de hand liggende materi-alen voor vloer- en wandbekledingen aan bod: natuursteen, hout, keramische tegels, tapijten, behang, maar ook polybeton, linoleum, vinyl, rubber, kunsthars, glas, etc. Met honderden inspirerende voorbeelden van gerenommeerde interieurarchitecten en designers wordt een overzicht gegeven van de actuele markt van vloeren en wanden.

Arnhem, Terra Lannoo / Beta-Plus, 2009 gebonden, 256 pp, rijk geïllustreerd, € 59,50 ISBN 9789089440235

Tichelaarhuizen en de bewoners 1699-2009

Pieter Jan Tichelaar

Het rijk betegelde unieke interieur van dit woonhuis van het befaamde geslacht van tegelbakkers heeft veel aandacht gekregen en straalt in volle glorie in dit boekje met een heldere, uitdagende opzet en praktische lay-out.

Makkum, stichting Tichelaars Historisch Bezit, 2009 (Makkummer sier nr.5) gebrocheerd, 76 pp, rijk geïllustreerd, € 15 ISBN 978990248561

Het Rietveld Schröderhuis

Ida van Zijl & Bertus Mulder

Een nieuwe uitgave over het in 1924 ontworpen Rietveld Schröderhuis. Hierin wordt de geschiedenis van het Rietveld Schröderhuis verteld dat dankzij haar kwaliteiten uitgegroeid is tot een icoon van de 20ste-eeuwse moderne architectuur. In 2000 werd dit bezegeld door de plaatsing op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO.

Utrecht, uitgeverij Matrijs 2009 gebonden, 120 pp, rijk geïllustreerd, € 24,95 ISBN 9789053453773

Interieurbasics - Handboek voor een persoonlijk interieur

Cristy Brandriet

Een praktisch en inspirerend boek over de basisprincipes van interieurinrichting met informatie over hoe je een stijlvol, persoon-lijk en functioneel interieur kunt maken als je rekening houdt met de effecten van kleur, proporties, ruimte-indeling én je eigen levensstijl en behoeften.

Arnhem, uitgeverij Terra-Lannoo, 2009 gebonden, 160 pp, rijk geïllustreerd, € 29,95 ISBN 9789058979476

Inspirational apartments. Decoration Empire

Thong Lei, Anne Noordam & Anna Lambert

Het Nederlandse bedrijf Decoration Empire specialiseert zich in binnenhuisarchitectuur met het accent op het gebruik van uitge-lezen materialen, traditionele technieken en kunst. In dit koffietafelboek staan vele totaalconcepten van dit bureau in binnen- en buitenland, veelal klassiek gemeubileerd. Tielt/Arnhem, Terra Lannoo, 2009 gebonden, 176 pp, rijk geïllustreerd, € 39,95 ISBN 9789089890382 / 9789089890122

Bouwen en versieren, over stijl en ornament

Cor van den Braber

Een praktisch overzicht van de geschiede-nis van het ornament van de oudheid t/m de Amsterdamse School. Het is boeiend kennis te nemen van de vindingrijkheid waarmee niet alleen architecten, maar ook de handwerkslieden steeds maar weer opnieuw een eigen draai en een eigen identiteit aan gebouwen gaven door middel van de decoraties en ornamenten. Amersfoort, uitg. Bekking & Blitz, 2007 gebonden, 128 pp, geïllustreerd, € 9,90 ISBN 9061095964

Stoelen - Catalogus van de verzameling van de Faculteit Bouwkunde in Delft

Otakar Mácel, Sander Woertman, Char-lotte van Wijk

De verzameling stoelen van de TU Delft behoort tot de belangrijkste meubelcol-lecties in Nederland. Het is een bron van kennis over materialen, constructie en typo-logieën. Deze catalogus toont en beschrijft voor het eerst de gehele collectie van 240 stoelen met de belangrijkste ontwerpen: van 17de-eeuwse tot hedendaagse objecten, van alledaagse huishoudstoelen tot zeldzame stukken van o.m. Verner Panton, Gerrit Th. Rietveld, Hendrik Petrus Berlage, Jean Prouvé, Marcel Breuer and Droog Design. Rotterdam, 010 Publishers 2010 paperback, 272 pp, rijk geïllustreerd, € 24,50 ISBN 9789064506642

Handleiding onderhoud van zilver en andere metalen in Nederlandse kerken
René Lugtigheid (glossarium door Mieke M. van Zanten)

'Van avondmaalsbeker tot ziekendoosje, Onderhoud van zilver en andere metalen in Nederlandse kerken' is een handleiding voor iedereen die (kerk-)zilver en andere metalen objecten onderhoudt. De oorzaak van schade aan metalen voorwerpen wordt besproken, maar ook wat men kan doen om schade te voorkomen: wat moet je wel en niet moet doen bij het onderhoud. Het bevat een poetswijzer voor de meest voorkomende metalen, en ter afsluiting een lijst van metalen voorwerpen in kerkelijke context met een korte beschrijving daarvan. Utrecht Stichting Kerkelijk Kunstbezit in Nederland, 2008 brochure, 32 pp, geïllustreerd, € 4,50 www.religieuserfgoed.nl

Huis in Frankrijk Nederlanders en hun maison de campagne
Tracy Metz (fotografie Theo Baart en Sake Elzinga)

Ruimte, rust, natuur, authenticiteit, lekker eten en een heerlijk klimaat. Frankrijk staat symbool voor het goede leven en is daarom een geliefde basis voor een tweede huis. In 12 portretten komen Nederlandse tweede-huisbezitters aan het woord over hun Franse résidence: een onthullend, kijkje op deze huizen en hun interieurs. Rotterdam, NAI Publishers 2010 gebonden, 300 pp, rijk geïllustreerd, € 29,50 ISBN 9789056627317

Jos Bedaux (1910-1989). Architect Christel Leenen & Evelien van Es

Jos. Bedaux kwam via het aannemersbedrijf van zijn vader in het vak terecht. In Noord-Brabant werd hij al snel een gezien en gewild architect die vanuit een traditionele vormen-taal een eigen modern idioom ontwikkelde, gegrondvest op ambachtelijke degelijkheid. Rotterdam, stichting BONAS deel 47, 2010 paperback, 259 pp, rijk geïllustreerd, € 32 ISBN 9789076443380

Monumenten

Themanummer verschenen ter gelegenheid van het stuc-symposium van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Met bijdragen van R. Meijers (Romeins behang), E. Orsel (17de-eeuws leemstuc plafond), J. Jas (Stuc-zaal van kasteel Biljoen) en Y. Spoelstra (Sgraffito's). Monumenten, jrg. 31 nr. 4 (april 2010) www.tijdschriftmonumenten.nl

Artikelen

Claas Conijn, ‘Schilderijen iconostase terug naar Kneuterdijk’, Heemschut 86 (dec.2009), p. 28

Hester Dibbits, 'Furnishing the salon: sym-bolic ethnicity and performative practices in Moroccan-Dutch domestic interiors', International Journal of Consumer Studies, 33 (2009), pp. 550-557

Johan de Haan, 'The Leeuwarden Lacquer Room: a Royal Puzzle', The Rijksmuseum Bulletin 57 (2009) 1, pp. 151-167

Sytze ten Hoeve, 'Jan Buiteveld (1747-1812), Een Sneker decoratieschilder', De Vrije Fries 89 (2009), pp. 117-164

J.F. Holtman & M.L. Westenberg, ‘Unieke wandbespanning zonder toekomst’, Heem-schut 87 (april 2010), pp. 26-27

Door Jesma, ‘Muurschildering Strawinsky toont falend erfgoedbeleid’, Heemschut 86 (okt.2009), pp. 18-21

Ben Kooij, ‘Pijp- en ketelisolatie’, Nieuws-brief Stichting Bouwhistorie Nederland 48 (mei 2010), pp. 24-29

Gerrit Kortekaas, Egge Knol & Hans van Gameren, ‘Verweesd van huis en haard. Een aantal op drift geraakte 17e-eeuwse ter-racotta schoorsteenbeelden nader belicht’, Hervonden stad 2009 (14e jaarboek voor archeologie, bouwhistorie en restauratie in de gemeente Groningen), pp. 79-92

Justin Kroese, ‘Een verborgen altaarnis in de Martinikerk’, Groninger Kerken 26 (2009) 1, pp. 25-28

Regnerus Steensma, ‘De kerk van Wol-tersum. Verrassende ontdekkingen over de Middeleeuwse inrichting’, Groninger Kerken 26 (2009) 1, pp. 1-7

Regnerus Steensma, ‘Een bijzonder verhaal’, Groninger Kerken 26 (2009) 1, pp. 23-24

Dirk Jan de Vries, Hemelse sferen: het stucplafond in de refter van de Roermondse Kartuis. Bulletin Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond 108 (2009), pp. 149-160

Interieur-inspecties

Het is een lang gekoesterde wens: naast exterieur- ook interieurinspectie. In elk geval 'de binnenschil', bestaande uit aard-en nagelvaste onderdelen zoals vloeren, wanden, plafonds en trappenhuisen. In het bijzonder bij gebouwen waar buiten- en binnenkant een bouwtechnische en/of cultuurhistorische eenheid vormen. Monumentenwachten in Vlaanderen en ook Monumentenwacht Noord-Brabant hebben hier al jaren interieurspecialisten voor in dienst, die nauw samenwerken met collega's voor het exterieur. Hierdoor ontvangen klanten een adviesrapport dat de conditie van een gebouw integraal in beeld brengt. Door toedoen van de Stichting Limburgse Kastelen en met steun van de Provincie Limburg zet de stichting Monumentenwacht Limburg de eerste concrete stappen voor deze nieuwe vorm van dienstverlening met het project Kasteelinterieurs. Dit betreft een proef van drie jaar, waar diverse deskundige partijen aan deelnemen, en die volgens plan zal uitmonden in een verbreding naar inspectiemogelijkheden voor alle waardevolle historische interieurs in onze provincie. Inmiddels raken ook bij andere provinciale overheden en bij de rijksoverheid de geesten rijp voor een bredere benadering van de instandhouding van cultureel erfgoed. Zo blijkt uit de beleids-brief Modernisering Monumentenzorg, in november 2009 uitgebracht door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, dat de rijksoverheid de interieurexpertise bij provinciale monumentenwachten wil stimuleren. www.monumentenwachtlimburg.nl

Vernieuwde bibliotheek Textielmuseum

Het Textielmuseum Tilburg beschikt over de grootste in textiel gespecialiseerde bibliotheek van Nederland, toegankelijk voor iedereen met een interesse in textiel. De uitgebreide bibliotheek – met o.a. archiefcollecties van kunstenaars en vormgevers, historische en antiquarische boeken, jaargangen van tijdschriften, stalenboeken van bedrijven en werkschriften van de Textielschool - is onlangs compleet vernieuwd en heeft de vorm gekregen van een ruime open studeerkamer met verschillende typen lees- en werkplekken. Dit jaar nog zal de bibliotheek verder worden uitgebreid met een Stalenkamer met authentiek materiaal dat nauwelijks ergens anders in Nederland aanwezig is; en een Textielwarenkast. Architecten-bureau Merx + Girod tekende voor het ontwerp. www.textielmuseum.nl

Ideeën welkom

Bijdragen voor de Nieuwsbrief kunnen worden gestuurd naar de redactie. Van Egghenstraat 83, 1071 EX Amsterdam. nieuwsbrief@shni.nl

Studiemiddag: Tegels in het Interieur Koninklijke Tichelaar Makkum, 9 juli 13-17 uur

De toepassing van tegels in het interieur - zowel historisch als eigentijds - is een bekend fenomeen in het Nederlandse interieur en een interessant onderwerp voor nadere bestudering. Nog steeds zijn er fabrieken die zich bezighouden met de productie ervan, waarvan de Koninklijke Tichelaar Makkum de oudste en bekendste

is. Er is dan ook geen gepaste locatie dan dit familiebedrijf om dit onderwerp zowel theoretisch als ook visueel te benaderen. Vrijdagmiddag 9 juli zal de SHNI in Makkum te gast zijn. Prosper de Jong zal hier vertellen over zijn onderzoek naar 17de-eeuwse tegeltableaus, waarna directeur Jan Tichelaar zal vertellen over de manier waarop zij (succesvol) vernieuwing doorvoerden door ontwerpers en architecten te laten weten wat van oudsher

de 'skills' van Makkum zijn en waarvoor die ook in deze tijd toepasbaar zijn. Na een rondleiding door de fabriek zijn we welkom bij oud-directeur Piet Tichelaar, die een rondleiding in zijn eigen huis zal geven. Een unieke gelegenheid om dit huis van binnen te bekijken. <http://www.hendrick-dekeyser.nl/panddetail/290/htm>
Aanmeldingen zo spoedig mogelijk i.v.m. beperkt aantal plaatsen:
www.shni.nl/activiteiten

Studiemiddag De evolutie van de slaapkamer en het bed

Paleis Het Loo Apeldoorn, 26 november

Op deze studiemiddag, gewijd aan de slaapkamer, zal conservator van Het Loo, Paul Rem, ons in de koninklijke slaapkamergeheimen inwijden, wordt het textiele universum van de slaapkamer door An Moonen, oud-conservatrice van het Openluchtmuseum, uit de doeken gedaan, en kunnen we genieten van Ileen Montijn's bedtime story over de echtelijke sponde. Irene Cieraad zal ingaan op het bed en de slaapkamer in het meer recente verleden. In de pauze is er een rondleiding langs de slaapkamers van Het Loo.

www.shnl.nl

Tijdloos Trendy

Kasteel Duivenvoorde Voorschoten, 3 okt. Deze tentoonstelling combineert op unieke en verrassende manier moderne kunstobjecten met het interieur en de collectie van Duivenvoorde. Door te werken met ensembles van oud en nieuw in alle ruimten van het kasteel krijgt de bezoeker meer oog voor het bijzondere karakter van het interieur en de collectie en komt er een spannende dialoog tot stand tussen de gericht uitgekozen moderne objecten en het historische interieur of de daarin geplaatste (kunst)objecten.

www.kasteelduivenvoorde.nl

Call for papers

Interiors, tijdschrift voor Design, Architecture and Culture wil in maart 2011 verschijnen met een special: Living in the past: Histories, Heritage and the Interior. De focus in dit nummer zal liggen op het thema: interieur als 'marker of history'. Geprobeerd zal worden te onderzoeken hoe sociale, culturele, politieke en economische factoren in de loop der tijden effect hebben gehad op het interieur. Gevraagd wordt artikelen in te zenden die kunnen bijdragen aan dit thema.

www.bergjournals.com/interiors

Royal Class, vorstelijk reizen

Spoorwegmuseum Utrecht, t/m 5 sep.

Voor het eerst in de historie zijn koninklijke treinen uit heel Europa in één tentoonstelling te zien. Al deze prachtige treinen geven een uniek beeld van de luxe manier van reizen van de Europese royalty. Naast de interieurs met een aantal koninklijke personages worden er ook boeiende verhalen bij de prachtige treinen verteld,

bijv. door de kok van koning Edward VII en de kamenierster van Anna Paulowna.

www.spoorwegmuseum.nl

Norm = Vorm

Gemeentemuseum Den Haag, t/m 15 aug.

Vanaf het begin van de industrialisatie hebben ontwerpers zich ingezet voor alle voordelen van standaardisatie van producten. In deze tentoonstelling is te zien in hoeverre sociale én wettelijke normen in iets meer dan een eeuw geleid hebben tot een vormgeving die betaalbaar en voor iedereen toegankelijk is.

www.gemeentemuseum.nl

Tupperware / plastic fantastic

Gemeentemuseum Den Haag, t/m 15 aug.

Tupperware is een industrieel product, gemaakt als praktisch huishoudelijk hulpmiddel. Het succes van het bedrijf komt niet voort uit de ontwerpen van hoogaangeschreven sterdesigners, noch uit het idee van luxe. Uniformiteit is er in vorm, maar niet in kleur. Tupperware is een prachtig voorbeeld van hoe een plasticfabriek uitgroeide tot een bedrijf dat bijdroeg aan de emancipatie van de vrouw en onderdeel werd van de Amerikaanse Droom en de cultuurgeschiedenis.

www.gemeentemuseum.nl

Laurence Aëgerter - Seek and Hide

Museum Van Loon Amsterdam, t/m 11 juli

De Franse kunstenaar Laurence Aëgerter die woont en werkt in Amsterdam voelt zich thuis in Museum Van Loon: het doet haar denken aan haar eigen ouderlijk huis in Frankrijk waar ze - met een antiquair als vader - opgroeide tussen de 17e- en 18e-eeuwse meubels. Voor Aëgerter zijn de entourage van het majesteitlijke huis en de historie die erin besloten ligt een ideaal startpunt van een tentoonstelling, waarin nieuw werk met het historische huis als uitgangspunt.

www.museumvanloon.nl

Memphis Design

Stedelijk museum's-Hertogenbosch, t/m 19 september

De ontwerpersgroep Memphis werd in de jaren tachtig opgericht door Ettore Sottsass. De maximale uitdrukingskracht van de objecten, materiaalkeuze en uiteenlopende inspiratiebronnen (art-deco, het oude Egypte en de jaren vijftig) werden gebruikt om een baanbrekende boodschap over te brengen. Memphis toont aan dat met

expressie, humor en persoonlijkheid design meer is dan functionaliteit. De presentatie zal ook een tijdsbeeld van de jaren tachtig neerzetten. Met werk van onder andere de ontwerpers Ettore Sottsass, Alessandro Mendini, Andrea Branzi en Micheal Graves.
www.sm-s.nl

Kleikunst, Steengoed!

Kunsthal Rotterdam, t/m 15 augustus

Voor deze tentoonstelling gaan de deuren van het keramische depot van Museum Boijmans Van Beuningen open. Ruim 150 keramische topstukken, gedraaid, gegoten of met de hand gevormd, laten de onuitputtelijke mogelijkheden en rijke kwaliteiten van klei en glazuur zien. De verzameling keramiek kenmerkt zich door vaas- en potvormen. Met een overzicht vanaf het begin van de vorige eeuw wordt duidelijk dat keramiek niet onder één noemer te vangen is.

www.kunsthal.nl

Recht voor zijn raap Stip 2010 en kunst nu.

Centraal Museum Utrecht, t/m 12 sept.

In samenwerking met Fonds BKVB presenteert het Centraal Museum een selectie van de jongste generatie beeldend kunstenaars, vormgevers en architecten die tussen 2006 en 2008 voor hun werk een startstipendium van het Fonds BKVB hebben ontvangen.

www.centraalmuseum.nl

Begunstigerbijdrage

Als ongesubsidieerde Stichting zijn wij volledig afhankelijk van de begunstigerbijdrage waaruit onder meer drukkosten, portokosten en website moeten worden betaald. Een dringende oproep aan u is dan ook om uw begunstigerbijdrage 2010 (bij deze Nieuwsbrief ingesloten) tijdig naar ons over te maken. Onlangs is de begunstigeradministratie bijgewerkt. Veel adressen bleken onjuist. Daarnaast hebben wij de betaling van de begunstigerbijdrage over de laatste 2 jaar geanalyseerd. Hieruit blijkt dat het erg veel moeite en ook geld kost om alle bijdragen daadwerkelijk te ontvangen. U helpt de Stichting door spoedig te betalen, waarvoor onze hartelijke dank. Om het u en ons gemakkelijker te maken kunt u ons ook machtigen de begunstigerbijdrage vanaf nu jaarlijks automatisch te incasseren. Hiervoor kunt u dan het bijgaande machtigingsformulier invullen en aan ons terug sturen: Begunstigeradministratie SHNI Postbus 15599, 1001 NB Amsterdam